

Naše slike. V današnji številki prinašamo dve sliki Belgrada. Naš potopisec se je vrnil od Bospora do Save nazaj, in tu je zopet moral skozi Belgrad, ponosno stolico srbskega kraljestva. V prihodnji številki prinesemo še več belgrajskih podob. Bolgarije to pot nismo ilustrirali, ker smo si jo prihranili za poznejši čas. — **Notranjščino serajevske stolnice** (str. 637.) smo vzeli iz krasne „Spomen-knjige iz Bosne“. Pročelje te lepe romanske cerkve vidijo čitatelji v „Dom in Svetu“ l. 1889., str. 243. Objavili smo jo ob posvečevanju. Pohlevne hišice, katere se vidijo na oni sliki okoli cerkve, so se pa umaknile že ponosnim modernim stavbam.

Druga slovenska umetniška razstava v Ljubljani je otvorjena od 20. septembra do 15. oktobra. Vseh razstavljenih del je okoli 160. Ker ob sklepu te številke našega lista razstava še ni popolna, pričimo natančno poročilo v prihodnji številki.

Ivan Vrhovec. Dne 19. septembra je v Ljubljani umrl v 50. letu c. kr. gimnazijski profesor Ivan Vrhovec, zaslužen domač zgodovinar. Rojen Ljubljčan je bil posebno vnet za zgodovino svojega rojstnega mesta. Izdal je v nemškem jeziku staro zgodovino ljubljansko z mestnim črtežem in knjigo „Ljubljanski meščanje v prošlih stoletjih“. Bil je dalje časa profesor v Novem mestu, in tam je sestavil obširno „Zgodovino Novega mesta“. Več njegovih spisov je priobčila „Slovenska Matica“, drugi so izšli v raznih listih. Pridno in vestno je preiskaval domače arhive in obogatil domačo zgodovino z marsikatero zanimivo podrobnostjo.

Ivan vit. Nabrgoj. Dne 10. septembra je umrl po dolgem bolehanju v 65. letu svoje starosti zaslužni prvoboritelj tržaških Slovencev Ivan Nabrgoj. Od l. 1865. do l. 1900. je bil neumorno delaven za slovensko stvar. Celih 35 let je bil član mestnega sveta tržaškega. Od l. 1873. do l. 1897. je bil državni poslanec.

Kako je umrl baron Jurij Vega.

Dne 17. sept. t. l. je preteklo sto let, odkar je umrl nesrečne smrti naš učeni in hrabri rojak Jurij Vega. Sicer smo prinesli v „Dom in Svetu“ l. 1891. na str. 339. že življenjepis in podobo tega slavnega Slovenca, a ob tej žalostni stoletnici omenimo še nekaj

posameznosti. Vega je bil rojen v moravški dekaniji ter se je imenoval pravzaprav „Veha“. Od 17. septembra l. 1802. so ga na Dunaju pogrešali znanci. Govorili so, da so ga zadnjič videli z nekim prijateljem, s katerim se je odpeljal konje kupovat. Šele 26. septembra so našli po dolgem iskanju njegovo mrtvo truplo. Ležal je v Donavi, z močno vrstico privezan na drog. Takoj so slutili, da se je zgodil zločin — a šele čez več let je prišla resnica na dan.

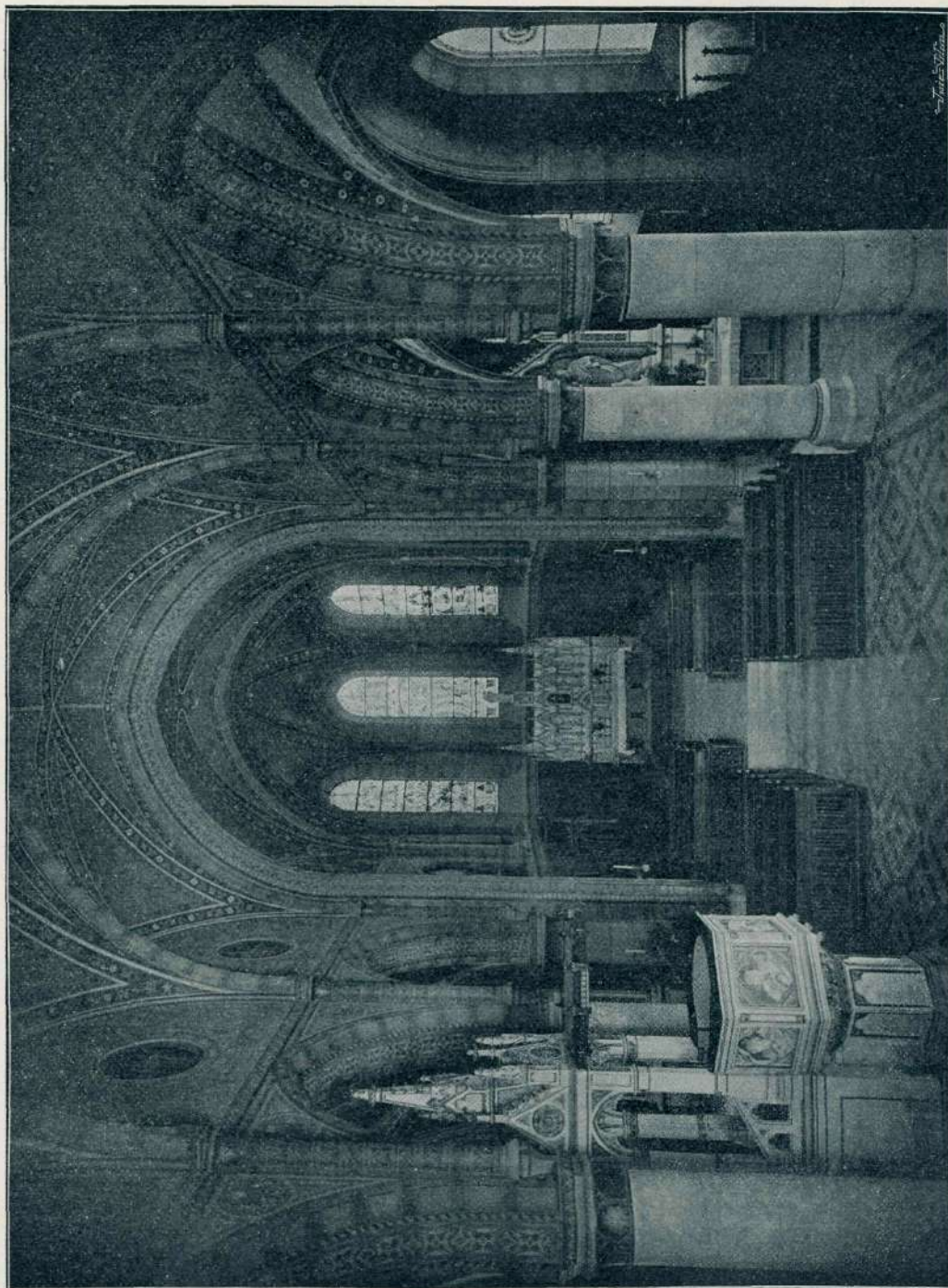
Dunajčani so si takoj izmislili cel roman, da „pojasnijo“ Vegovo smrt. Govorili so, da je imel Vega zavistne tekmece. Šele dve leti prej je bil postal baron. Nasprotniki so baje podkupili onega „prijatelja“, da ga je zvabil k Donavi, da bi tam nakupil konj, katere je rabil za prihodnjo vojno, in tam da so ga umorili. A resnica se je pokazala šele čez devet let po čudnem slučaju.

Po zimi l. 1811. je opazil neki topničarski častnik pri navadnem topničarju proporcijsko šestilo, ki je bilo nenavadno natančno izdelano. Ko je opazoval natančneje to orodje, je začuden zagledal vrisano ime „Vega“, ter spoznal, da je bilo to šestilo lastnina slavnega matematika. Izpraševali so topničarja, odkod ima to šestilo, in ta je izpovedal sledeče: L. 1809. je bil nastanjen v Nussdorfu pri Dunaju. Stanoval je pri nekem mlinarju, kateri je večkrat opazoval, kaj dela vojak. Nekega dne je rabil topničar šestilo. Mlinar mu reče, da ima on tako orodje, ter mu prinese šestilo in ga slednjič podari topničarju. Bilo je Vegovo šestilo, in to je izdalo morivca. Mlinarja so zaprli, in kmalu je priznal ves zločin. Vega je hotel kupiti od mlinarja konja. Mlinar je imel lepo žival, katere pa ni hotel prodati, dasi mu je Vega ponujal vedno višje vsote. Mlinar je zagledal pri njem veliko možnjo polno zlata, in tega denarja se je polakomil. Rekel je, da mu proda konja. Čez brv sta šla proti hlevu. Mlinar je pustil, da je šel Vega naprej, in odzadaj ga je pobil s kolom. Vega, zadet v tilnik, je takoj padel, in mlinar mu je vzel uro, denar in matematiško orodje. Potem je vrgel truplo v Donavo ter ga privezal ob drog.

Vegovo smrt so obžalovali ne le v Avstriji, ampak tudi drugod, kjerkoli so se zanimali za matematiko in za vojaško vedo. Na ljubljanski gimnaziji je bil ubogega sina kmečkih starišev duhovnik profesor Maffei navdušil za matematiko, in z železno vztrajnostjo si je nadarjeni mladenič priboril pot do svetovne slave. Njegovi logaritmi in mnogoštevilni

strokovni spisi so našli splošno priznanje v vsem učenem svetu, in vojaška hrabrost mu je pridobila visoka odlikovanja. Posebne zasluge ima Vega za streljanje z možnarji. Tudi je jako olajšal račune za

45° in nabasani z 32½ funta smodnika nesli krogle po 872 sežnjev daleč. Vegovi pa so streljali pod istimi pogoji 1153 sežnjev, in močnejše nabasani celo 1600 sežnjev daleč.

„Spomen-knjiga iz Bosne.“

Notranjščina sarajevske stolnice.

streljanje z bombami. Z možnarji, ki so dobili njegovo ime, so 3. junija l. 1795. delali poizkuse v Mannheimu. Prejšnji možnarji so v elevacijskem kotu

L. 1793. ga je imenovala znanstvena akademija v Erfurtu za svojega člana; temu zgledu sta sledili učeni društvi v Pragi in Mogunciji ter „Kraljeva veliko-

britanska znanstvena družba“ Njegova domovina Kranjska ga je pa počastila s tem, da ga je malo pred smrtjo sprejela med deželne stanovce.

Pavel Cserna, ki je objavil ob Vegovi stoletnici nekaj spominskih črtic o njem, pripoveduje tudi, da je bil Vega oženjen in da je imel sina Frančiška. Tega so sprejeli v vojaško akademijo v Dunajskem Novem mestu, iz katere je prišel l. 1813. kot konjeniški poročnik. Njegov konec je bil še nesrečnejši od očetovega: dne 24. novembra l. 1817. se je sam usmrtil.

„Pridi Gorenjci!“ To Potočnikovo pesem je preložil N. Novič na ruski jezik ter jo objavil v „Slavjanskem Vêku“. Mislimo, da ustrezemo svojim čitateljem, ako jo tu objavimo.

Пѣсня доленца.

Покинь свой домъ,
жилецъ планины,
тебя мы ждѣмъ
къ себѣ въ долины,
ты злѣнешь тамъ,
иди же къ намъ!

Наш край богать:
туть солнце грѣеть,
туть виноградъ
привольно зрѣеть:
виномъ ты вновь
согрѣешь кровь!

Словенцевъ родъ
сроднила Сава,
ты къ ней на бродъ
сойди съ Триглава;
съ тобою, братъ,
я вышить радъ!

Бери стаканъ,
труды забудемъ
и за славянъ
пить вмѣстѣ будемъ:
пусть Богъ спасѣтъ
славянскій родъ!

Zdaj Dolenjci svojo zdravico v veseli družbi lahko pojó — po rusko!

Razstava „Družtva umjetnosti“ v Zagrebu je otvorenja od 16. avgusta. Slike in umetnine so razstavljene v dveh dvoranah, od katerih je ena drapirana belo, druga pa rdeče. Plastične umetnine so izložili Frangeš, Valdec in gdčna. Krasnikova. Izmed slikarjev pa se udeležujejo razstave: Crnčić (31 slik), Križman (24), Tišov (17), Auer (12), Krasnik (5), gospa Marojčić pl. Löwenthal (4), gdčna. Raškajeva (3), Ettingerjeva (2), Bauer (1). Izmed arhitektov so izložili svoje načrte Bolé, Eckl, Holjac in nekateri drugi.

„Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.“ Ta učena zbirka je v 148. knjigi prinesla več zanimivih razprav. R. Strohal razpravlja o „Jezičnih osobinah u kotaru karlovačkom“. To narečje ima s slovenščino mnogo skupnega. — F. Budmani je objavil daljšo razpravo o „Pjerinu“ dubrovniškega pesnika Marina Držića. Dubrovniška zgodovina nam poroča, da je zapustil Držić osem komedij v prozi, a kje so, se ni znalo. Medo Pucić je našel rokopis, v katerem je velik del teh komedij. Budmani nam objavlja „Pjerina“, katerega je pa moral v marsičem dopolniti. Držić je v tej komediji posnemal Plavta. Kakor ta rimski pisatelj v svojih „Menaechmih“ opisuje zgodbo dveh bratov, ki sta si tako podobna da ju ni moči razločiti, tako je tudi Držić v „Pjerinu“ spravil na oder enaka dvojčka nekega Dubrovčana. — Milivoj Šrepel objavlja krasno razpravo o „Sigetskome junaku v povjesti hrvatskoga pjesništva“. Umetnemu pesništvu hrvaškemu je Nikola Šubić Zrinjski isto, kar kraljević Marko narodni poeziji. V XVI. stoletju ga je opeval Karnarutić, ki je l. 1584. izdal svoje „Vazetje Sigeta grada“ v Benetkah. V XVII. stoletju so ga opevali Petar Zrinski, Minčetić in Vitezović, v XVIII. pa slavni Kačić, kateri opeva takole zadnji boj:

Pak otvori vrata od kaštela
i povali sablju od bedrice.
Na kašteo Turci udariše,
al prvim već glave pogubiše,

jer jih siče Zrinović Nikola
i njegovi mladi vitezovi;
a kad bana rane dopadoše,
kleknu vitez na kolino livo.

U ruke se Turkom ne pridaje,
već jim ruse odsieca glave;
al ga biše puška udarila
u zlo misto, u čelo junačko.

Mrtav bane crnoj zemlji pade,
zemlji pade, Bogu dušu dade.
Zrinoviću, pokojna ti duša!
Ko će turske odsicati glave?

V XIX. stoletju pa imamo celo vrsto pesnikov, ki proslavljajo Nikolo Zrinjskega. Ti so: Marjanović, Trnski, Vežić, Preradović, Dežman, Badalić, Ban, Dragošić in Štafić. Šrepel pravi ob koncu razprave: „Res, da nismo našli niti Danteja niti Shakespeara med pevci Zrinjske zvezde, a vendar je v teh pesmih toliko poezije, da moremo biti zadovoljni.“ — Profesor Djordje Magarašević je opisal „Rad dr. Jovana Subotića na školskoj knjigi.“ Od Subotića so dobili Srbi prvo knjigo za pouk v svojem materinskem jeziku, namreč „Srbski Bukvar“, in prve učne knjige o zgodovinskem razvoju svojega jezika in svoje književnosti s primeri, namreč njegove „Čitanke za niže in više gimnazijske razrede.“ — Nestor Petrovskij je nabral več podatkov k genealogiji prej omenjenega pesnika Držića.